

R# 27. EX BIBLIOTH.
NATIONIS HUNGAR.
VITEBERG.

II 26i.

SIGNAT. CI^oIOCCCXIII.

DAN. GUIELMI
MOLLERI

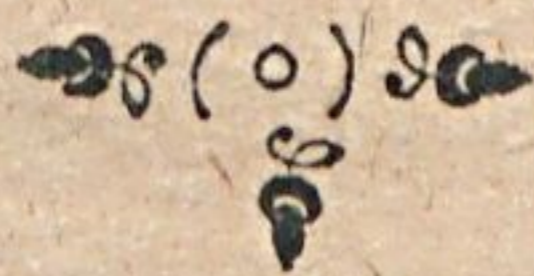
HORARIA
MEDITATIO,

Questionis hujus:

Num S. Pauli Cap. I. ad
Rom. sine Profanorum
Autorum, maximè PE-
TRONII, cognitione,
intelligi queat?

Ad

AMICUM.

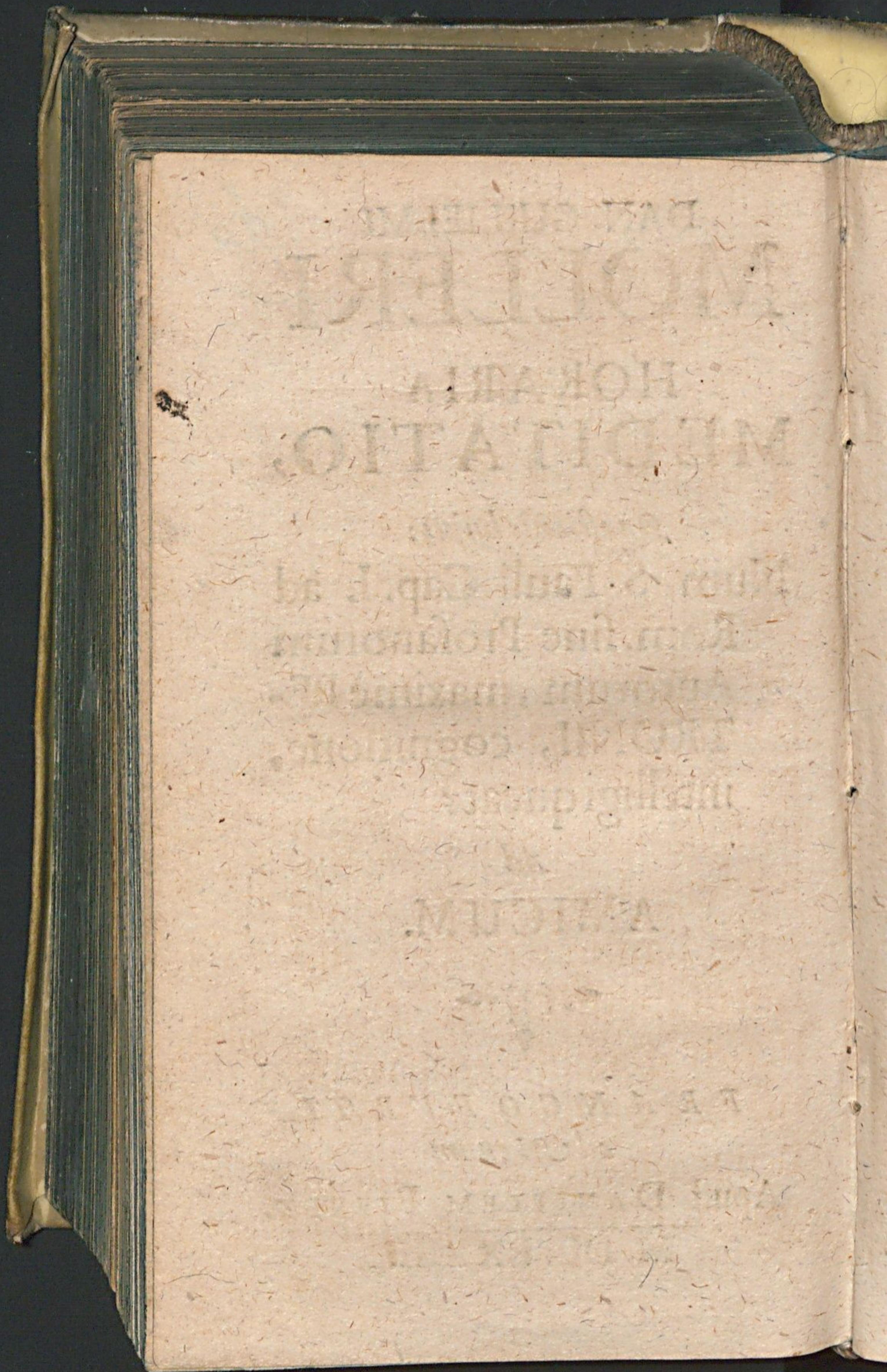

F R A N C O F U R T I

ad Mœnum

Apud DANIELEM FIEVET.

M. DC. LXXIII.

Lectori benevolo

S. P. D.

Quo aliàs hodie illicio
ad perlegendos ferè
libellos tantùm trahi soles;
eo, nî fallor, etiam hunc
meum obiter inspiciendi,
haud invitus attraheris:
Nec alius certè scribendi
mihi scopus, quam ille, cu-
jus ætas hæc nostra est ca-
pax. Laudem ne verò ali-
quis aucupari me isto e-
dendi genere autumabit?
nō sanè opinor: quid enim
horæ spatium laude fiat di-
gnum? an Vituperium?

A. 2

ipse

ipſe fateor: ſed amabò qua-
 le? quod modernis ſeculi
 noſtri moribus maximè
 eſt conveniens: Adhæc, à
 quibus? vel ab illis, qui ar-
 gumentum; vel ab iſtis, qui
 ſtilum; vel ab his, qui teme-
 ritatem; vel ab aliis, qui alia
 quævis incuſare nòrunt.
 Quicquid autem ſit: Au-
 daciâ hoc tempore opus
 eſt, ad majora gradum no-
 bis facere volentibus: ejus
 hîc ſi reus ſim, patiar quod
 omnes, Vale.

Eram

Ram, ante hos decem qua-
 tuorque dies, apud Virum
 aliquem in antiquiorum li-
 terarum studio studioque, si non
 versatissimum, certè non adeò ho-
 spitem, qui multis verbis ultrò ci-
 troque habitis, de Profanorum u-
 su Autorum in sacri Bibliorum
 textûs expositione, tàm fervidus
 mecum contendit, ut nunquam
 magis ad Trojam Achilles. Is inter
 alia, quæ tum rationum adduxit
 momenta, Librum aliquem ex Bi-
 bliothecæ suæ scriniis in quaterna
 philyrarum folia complicatum ac
 compactum fortè proripuit, eum
 tumultuarius evoluit, atque inde
 verba legit isthæc: *Dic mihi, qui hæc
 studia planè conculcas, quî mihi hoc*

*Paulinum caput velis capere, absque
 lectione profanorum Scriptorū si es-
 ses?* Mirabar primū ipsius im-
 petum, deinde inveniendi, quæ ad
 rem suam essent, felicitatem, ulti-
 mō quæsiui; quis Autor ille, è quo
 ista depromisset? responsum mi-
 di dedit: Est ille J. M. Dilherrus,
 Pastor quondam apud Noriber-
 genses ad S. Sebaldum meritis-
 simus: Theol. & Phil. P. P. famigeratissi-
 mus: Ille, dixi, hæc habeat? ille, re-
 gessit is, nec alius. Ego quidem, au-
 toritate tanti Viri motus, nihil ul-
 terius contra sum ausus dicere, sed
 librum ad dierum aliquot priva-
 tum usum petii: annuit petito, ce-
 piamque illius actutum fecit: Ne-
 que ego ibidem amplius moratus,
 domum me recepi, atque accura-
 tius in Autorem inquirendo,
 inveni statim à principio in Dedi-
 catione Partis primæ, Disputatio-
 nes

nes istas, non quidem ab ipsomet
 b.m. Dilherro esse conscriptas, sed
 tamen suo ut plurimum ductu,
 à doctissimis eo tempore studiosis,
 concinnatas, subque suo præsidio,
 in celeberrima Jenensi publicitùs
 ventilatas; Deinde legi, quod sa-
 tius fortassè fuisset, eas sub limam
 revocasse, & nonnulla vel confir-
 masse vel mutasse. His ita jam
 præmunito, *Iohannis Conradi Die-
 terici* Disputatio sese mihi offert,
 quæ in Parte priori earum Dispu-
 tationum à pag. 100. ad pag. 299.
 octavum obtinet locum, atque ti-
 tulum gerit istum: *De Usu lectionis
 Scriptorum Secularium & Antiqui-
 tatis, quem in altiori etiam litteratu-
 ra præstant.* Arrisit mihi Disputa-
 tionis argumentum, atque eidem
 ita generaliter concepto lubens
 adjeci calculum: Incidi verò sta-
 tim, verso folio primo, in quæstio-

nem *ὑποτασσεναις τὴν*, *An Ethnicorum Scripta sint legenda?* Displicuit, fateor, ilicet laxitas quaestionis, putaviq̄ue restringendam esse h. m. *An Ethnicorum Scripta promiscuè cuivis sacrarum litterarum Interpreti sint legenda?* Pergit deinde modò dictus Autor ad eorum confutationem, *quæ lectionem Ethnicorum infructuosam esse censent*: ubi rursus putarem, coarctandam istam fuisse sententiam hoc pacto; qui lectionem Ethnicorum, Interpreti Scripturarum, infructuosam esse autument: aliàs enim nemo invenietur in Orbe, qui non, vel ad seculi prioris mores, vel ad Gentium ritus, vel ad temporis anteaçti cognitionem, vel ad alios fines humanos facere eam ambabus, quod dici solet, manibus, concedat. Affertur quidem Dictatorum Concilii Carthaginēsis

sis IV. decretum ; *Episcopus Gen-*
tilium libros non legat. Sed anne
 hoc ipso effato evinci potest, Eth-
 nicorum Scripta nō esse legenda ?
 Sane Episcopo quod interdictum
 est, non statim omnibus aliis extra
 Episcopale officium constitutis :
 Episcopos quippe penes, cū &
 in Ecclesiis animadvertendi, &
 articulos atque leges condendi
 sit potestas, quis non videt, fa-
 cile ad erronea quæque, animos
 eorum consuetudinibus Genti-
 lium repletis, posse delabi ? Ne-
 que Clementis Romani Consti-
 tutio quicquam ad rhombum :
 Abs omnibus enim ille licet li-
 bris Gentilium abstineri jubeat,
 utpote à Diabolo excogitatis,
 tamen id zelo potiùs, suo tem-
 pore maxime necessario, quàm
 alio fecit instinctu, neque enim
 tūm, ut ipse Dietericus subdit,

A 5 indi-

indiscretim cuiusvis lectionem gentili-
 tilium permittere tutum erat;
 multaq; possunt dici in sensu com-
 parato, quæ non possunt dici abso-
 lutè. *Benignè igitur eorum verba in-
 terpretanda esse censet Dietericus,*
ut quæ συνηριμῶς quoad lectionem
*S. Scripturae, quæ sola sit βασιλειῶν ἡ-
 μῶν καὶ πατριῶν Ἰουδαίων, dicta sint.*
 Subsumo ego: si hoc; sequitur,
 Ethnicorum Scripta non esse, in
 comparatione ad S. Scripturam,
 legenda, quod tamen in Antelo-
 quio evictum dari voluit.

§. 2. Nihilominus, *Ethnicorum*
libros non sine fructu legi posse à
Christianis, probat Dietericus (1.)
ab inductione aliquot S. Scripturae
Locorum; quæ quidem ex Veteri
Novoq; Test. in sua Diatribe, Gen-
tilium nebulis illustret magis an
obscoret, anceps hæreo. Profectò
loc. cit. p. 248. in uberiore explica-
 tione

tione Cap. 1. ad Rom. vers. 23. ad
 vers. 26. ejusdem capituli inquit: *Hic
 quandam quasi Epitomen flagitio-
 rum à gentibus perpetratorum tradit
 Apostolus; & ea maximè talia, à
 quibus communis hominum natura
 & ratio abhorrebat.* Quid quæso
 jam moveat Interpretem sacra-
 rum litterarum, ea flagitia in lucis
 gentilium peruestigare? quid, ea
 æternis mandanda tenebris in lu-
 cem protrahere juvabit? Flagitia
 si fuere vitanda, cur tanquam imi-
 tanda curiosius exponam? Si com-
 pendiariò ab Apostolo prolata, cur
 cum dispendio legentium fusiùs
 eadem enarrem? è re nostra, si ea
 uberius cognosse, fuisset, Spiritus
 S. non omisisset vel contraxisset;
 quæ igitur occulta voluit esse hic,
 cur tanquam manifesta revelem?
 Sæpè homines non peccassent, nisi
 peccatorum amussitatam vel legis-
 sent

sent vel audivissent delineatio-
 nem. Age, Concionatoris alicujus
 munere in Ecclesia fungar ortho-
 doxâ, num scorta, furta, cæteraq;
 hominum scelera taxando, proba-
 bis, si penitus eorum perpetratio-
 nem Auditorum animis instilla-
 rem, sique accuratius quaslibet
 circumstantias oculis subjice-
 rem? si minima maxima resolve-
 rem, & per hypotyposin quan-
 dam proponerem? nonne suffe-
 cerit nomen saltem criminis te-
 tigisse, ab eoque Christianos mi-
 tissimè dehortatos esse? Accedit,
 sancto Paulo de talibus flagitiis
 fuisse sermonem, à quibus com-
 munis hominum natura & ratio ab-
 horrebat: quare igitur non etiam
 • Lingua vel Calamus abhorreret?
 Obstupui steteruntque comæ,
 vox faucibus hæsit, quando pri-
 mum illum vidi libellum, quem
 Job

Ioh della Casa Anno 1550. de Sodomix laudibus conscripsit. Jamne verò benè quis faceret, si Sodomix naturam, differentias, & circumstantias anxius evolvat? nonne fatius vocabulum illius exolescere? nonne nudum nomen ejus recitasse est refutasse? De Confessionariis quidem aliquibus Pontificiis memoriae proditum est, eos nonnunquam in examine suorum Confitentium in minima quæque & abstrusissima naturæ inquirendo, summè delectari: num verò nos in sacri Codicis expositione illos imitemur? Dolendum potius est, hujus vel alterius Ecclesiæ etiam orthodoxæ Pastores, in concionibus suis, non tam dictis Scripturæ, historiisque sacris, quàm profanarum rerum gestarum recitatione, mundanaque

A 7

pro-

proverbiorum, apophthegmatum,
 aliarumque sæpè ineptiarum sim-
 plices plebis, quin etiam nasutulo-
 rum auriculas fricare atque fatiare.
 Memini, quodam me tempore
 N.N. studiis operam dedisse, ibi-
 demque concionantem audivisse
 Virum cæteroquin ad populo ali-
 quid ex cathedra sua persuaden-
 dum quasi natum, qui de Jobi mor-
 bis differens, eorum potissimum
 varietatem & foeditatem, ceu Ali-
 ptes aliquis, quoad omnia detexit;
 interfuere huic concioni plurimi,
 quorum delicatis ventriculis nau-
 sea quædam oborta, in prandio
 postea ex more sumendo, cibo-
 rum averfationem induxit: Sic
 nempe sæpius uno vel altero ser-
 mone aures nostras minùs decen-
 ter feriente, ad ea etiam egerenda
 cogimur, quæ altè jam pectori no-
 stro infixæ fuere: Tenerrima quip-
 pe

peres auris est atque oculus, neque citius quicquam in toto homine infici potest aut corrumpi. Quid quod circa putamina plerumque sumus hodie curiosi, ad ipsius autem nuclei egestionem quàm maximè otiosi; ea enim circum circa inspiciendo, tangendo, palpando, tempus effluit, quod effringendæ nuci utiliter potuisset insumi. O quàm verè hîc applicari potest illud, quod sui seculi $\phi\omega\sigma\eta\gamma$ dixit Scaliger: Vitreum pultis vasculum ceu feles lambimus, interiora nunquam aut certè rarò attingimus. Præterea Lectores & Auditores bona communiter sua amittunt, dum ad hæc aliena ex Gentilium Scriptis allegata attendunt, quæ maximè in corde suo custodire debuissent: Animus enim semel ad rerum divinarum meditationem evectus, ethnica terrestrium cogitatione

tatione depressus in præceps ruit, adque illa se conferre adigitur, quæ animum, non animam reficiunt. simile fere aliquid iis contingere arbitror, qui per nemus quoddam iter facientes, modò hæc modò alia quærendo diverticula, metam ipsam, ad quam pervenire aliàs rectà peregrinantes potuissent, amittunt: scilicet, quod paucis fieri sæpè rectiùs potest, multis, si non planè destruitur, saltem intricatus redditur.

§. 3. Pergit Dietericus scribitque: *Dic mihi, qui hæc studia planè conculcas, quæ mihi hoc Paulinum caput (ad Roman. 1.) velis capere, absque lectione profanorum Scriptorum si esses? Dico ego: ita: Si nudæ textûs relationi inhæream; si verborum significationem ex foro proprio, non alieno accersam; si flagitia ibidem*
prohi-

prohibita vitem; si ea scrupulosius non examinem; si ea omnia perpetrare timeam, quæ conscientiam DEUMq; lædere ab Apostolo divinitus sunt scripta. Anne igitur hoc pacto me caput illud non rectè capere quis dicat? Quid amabò factum esset, si Scripta omnium Gentilium periissent? utpote de quorum, ceu Bibliorum conservatione, nullum jota habemus; si vero absque illorum lectione, Biblia capere non potuissemus, necessariò habere deberemus: Quid ergo fecissemus? quomodo ex mente tua sacras literas intellexissemus? Vides, quàm non firmo tua opinio subsistat talo.

§. 4. Corroboras sententiam tuam Autoritate *quadruplici*: (1.) *Seldeni*, cum quo te putare scribis loc. cit. p. 248. *quod nullus reperiat*

periatur Commentarius, qui comma
27. capituli huius (1. ad Rom.) aequè ex-
plicet, atque Petronii Satyricon,
 quod ipsissimos mores ipsissimi æ-
 vi, ipsissimæ gentis, cui Apostolus
 exprobrat, aperit. Vah! quid au-
 dio? Petronii ne Satyricon Com-
 mentarius sit Biblicus? neque hoc
 satis; Commentarius talis, cui nul-
 lus alius in commatis. 27. epist. ad
 Rom. cap. 1. explicatione sit æ-
 quandus: Ergone hoc erit com-
 mentari? si reperto uno vel altero
 ex Gentilium libris vocabulo, in-
 tegra de illo aliunde conveham
 plaustra? annon apertè satis scri-
 ptum est, Viros reliquisse natura-
 lem foeminarum ulum, ergaque se
 invicem exarsisse? Scimus autem
 jam etiam naturæ instinctu, quis
 Virorum cum foeminis naturalis
 sit usus: quid nosse juvat ulterius,
 quomodo & quot modis ab illo
 masculi

masculi deviarint. Satius profectò
 est, ea nunquam patrasse, vel si pa-
 trata, nunquam planè, vel saltim
 parcè, uti ab Apostolo factum, in
 dehortatione attigisse: Naturalia
 quippe, quamvis Medicorum tur-
 bæ turpia non sint; Christianis ta-
 men quò minùs eadem turpia non
 esse debent, non video. Quid
 quæso expedit, exempla Mastu-
 pratorum, Cinædorum, Pædico-
 num vel Pædicatorum, Pathicorū,
 Catamitorum, Incestuosorum ex-
 actiùs novisse, si sciam solum natu-
 ralem foeminarum usum Christia-
 nis legitimè concessum, omnem
 alium ab illo Viris interdictum ef-
 se. Sufficiebat Adamo Protopa-
 renti nostro, novisse, quod unius
 arboris fructus in Paradisi horto
 ipsi sint interdicti, non opus erat, ut
 speciatim DEUS adjiceret, hujus,
 illius, vel istius arboris fructus tibi
 ad

ad esum liberè permissi sunt. Paucis ut id, quod res est, dicam: ipsa cui nota est interdictio; quævis alia extra eam esse prohibita, itidem haud ignotum erit. (2.)

Goldasti testimonium quod attinet, quando in Dissertatione de Scriptis Petronii, cap. 4. prolatis Divi Pauli Apostoli verbis, subjicit: *Quibus verbis, qui volet planum & perspicuum habere Interpretem, ei ego unicum hunc Petronium dederò. Neque omninò vanum est magni cujusdam Theologi dictum, caput primum ad Rom. sine Petronii Satyra intelligi non posse. Adde etiam Caput XIII. in quo à commemoratis vitiis dehortatur. Sed enim, si hoc non est alios præter Scripturæ sacræ fontes, sibi rivus fodere, certe non scio quænam limpida imposterum aqua erit: Anne Petronius Interpres sit verborum Pauli?*

Pauli? quid tenebris commune est cum luce? vel Satanae cum Deo? quid commercii obscœnitas cum puritate habet? planus ne ille & perspicuus, & quidem unicus Scripturae audiat Interpres, quare igitur juventuti studiosae Plautum, Terentium, aliosque libros ethnicos dare laboramus Christianos? nã tortuosa in citato Pauli commate cum non sint verba, cur ergo complananda? obscura cum fere nemini appareant, cur illustranda? Recordor alicujus in Academia N.N. quondam Philosophiæ Professoris suã ætate celebratissimi, qui terminos Concreti & Abstracti Auditoribus suis, ad oculum, uti dicitur, monstraturus, farcimen secum aliquo tempore afferebat, idque cultro superne rescindens, ita dicere orsus

orsus est; aspiciate Auditores, factura hæc interior concretum est, deinde cuticulam detrahendo subjunxit; hæc verò est abstractum. Vel si de alapa cuidam inflata loquereris alicui, num eandem ipsi impingere manu tuâ deberes, atque simili, non alio modo factum esse, demonstrare? ridereris fanè ab omnibus, quin etiam, verberibus haud leviter excipereris. De cætero vanum satis, cujuscunque tandem magnitudinis Theologi dictum illud mihi videtur, quando scripsisse ille dicitur, *caput primum ad Romanos sine Petronii Satyra intelligi non posse*. Quid Suecis fiet misericulis, quibus illam legere, uti alios libros omnes obscœnos, præsertim Theologiæ studio addictis, levere prohibitum est? Illosné caput primum ad Romanos non intelligere quis asserat?

rat? imò, meliùs interdum multò, iis, qui Petronio incumbentes, ad obscœna quæque cogitationibus feruntur, cœlestiumque fastidio capiuntur, utpote cum mundanis eadem in sede nunquam commorantibus. Idem mihi homines isti perſuadere videntur, quod ferè illi, qui cerevisiam in quibusdam Saxonix & Pomernix locis sapidam esse non putant, nisi ex lacubus palustribus, fœtidis desidibusque aquis coctam, ubi tamen sapor & sanitas probè distinguenda essent, cùm non statim omne, quod palato sapit, conducibile quoque sit ventriculo humano. (3.) *Ioseph. Gonsalvus de Salas* adducitur, cujus in præludio. II. ad Petron. pag. 16. verba legantur ista: *Fulcitur haud leviter hæc Veritas divina, illa D. Pauli Epistola ad Romanos, ubi, compar quum ille fuerit*
atate

*etate Neroni & Petronio, pariter
 adeò eademmet vitia, exagitat ac re-
 censet, ut capita I. & XIII. ejusdem E-
 pistola, ex sententia quorūdam eru-
 ditorum Theologorum ferè sine Pe-
 tronii Satyra non possint intelligi.*
 Quid jam ego dicam? Nempe,
 concedo, Veritatem aliquam divi-
 nam D. Pauli Epistolâ fulciri, nego
 autem hanc à Petronii Satyra ro-
 borari posse quicquam: Compar-
 fanè Paulus Petronio fuerit ætate;
 num autem etiam doctrinâ? aliud
 fanè est vitia eadem theologicè, h.
 e. modestè; aliud satyricè, h. e. vi-
 rulenter recensere; illo, non isto
 modo Hermeneotæ divini ani-
 mus esse debet comparatus: Hinc
 fortè Salas sale magis respersus,
 non simpliciter, uti præcedentes,
 asseruit; nullo modo sine Petronii
 Satyra Caput primum Epistolæ ad
 Rom. posse intelligi, sed notanter
 addidit

vel quid illustrare potest? certe spurcum non nisi spurco, obscœnum obscœno convenit: Bibliorum ergo illustrationi obscœni quicquam adhibiturus, Biblicam inficies majestatem: quæ se solâ splendens Gentilium non est indiga laternis: vel si hoc nolis? obscœna in Bibliis contineri fatearis est necesse, cum quibus putà lacunæ Ethnicorum misceri, fordesque Gentilium conjungi possint, aliàs enim videre non possum, quomodo Petronius obscœnus sit, & tamen illustrationi Scripturarum inservire queat.

§. 5. Mirari ergo fatis nequeo, quâ ratione pio aliàs & industrio Disputationis ab initio memoratæ Autori J. C. Dieterico probari potuerit eorum opinio, qui Petronium indebitis exornavere laudibus,

bus, ita quidem, ut etiam cum illis
 facere se declararit, contraque op-
 pungnantes hoc propugnarit a-
 xioma; *Sine Petronii Arbitri Sa-
 tyrâ Interpretem capituli primi Epi-
 stolæ ad Romanos condignum esse ar-
 bitrum non posse.* Cùm tamen sui
 fortè oblitus paginâ mox inse-
 quente 249. scribat: Inter Scripta
 Plutarchi extat liber de amore
 Puerorum, in multis pudendus;
 nullum autem inter omnia ejus
 scripta majori vituperatione & in-
 sectatione dignius esse, quàm opu-
 sculum istud, censet Keckerman-
 nus; egoque & quivis pius cum il-
 lo. Magis verò Dietericus à se dis-
 sentit, quando ita ibidem infit:
 Quid potuit pejus in omni rerum
 natura à Diabolo excogitari, abo-
 minando illo fellationis scelere?
Et tamen Ethnicis in usu; de quo

B 2 *apud*

apud Artemidorum est testimonium
(cujus index & interpres esse recusato)
luculentum: cur ergo Petronii esse
velis in cap. I. ad Rom. ? & quadam
etiam nobis dat Elmenhorst. ad Ar-
nobium: Sed Harpocrates illud st' mi-
hi insusurrat: Vix enim ferent ea o-
culi casti. O si hæc Dieterico sem-
per mens fuisset, nunquam profe-
ctò sine Petronio, Epistolæ Pauli
ad Romanos Cap. I. & XIII. intel-
ligi non posse, scripsisset: Quod ta-
men nos publicè hîc profiteamur,
ea potius omnia, quæ ex Gentilium
libris ad graphicas flagitiorum
suorum delineationes faciunt, præ-
tergredi aliquem debere, auresq;
contra ejuscemodi illecebrarum
incantationes obturare, quin imò
& limina honesta & lumina casta
occludere; quàm longâ verborum
serie singula minutatim velle per-
sequi,

sequi, atque impunè repetendo eadem, occasiones facere plures ad peccandum. Sanè Plautus & Petronius & nequitiarum similes Magistri, si sanctioribus adhibeantur litteris interpretandis, quid aliud erit, atque Spiritum S. cogitationes pias in diligenti Scripturarum Scrutatore prolicientem abigere, pellere, turbare? Sic scilicet benè quondam dixerit *Ang. Politianus*, semel se Biblia perlegisse, sed nunquam pejus collocasse ullum tempus: Sic rectè *Lazarus Bonamicus*; se Odas Pindaricas præferre Psalmis Davidicis: Sic haud malè *Cass. Scioppius*; se Plautum præ sacris amare litteris: Sic etiam optimè *Philippus Carolus*, Professor primùm Altorfinus, posthæc Apostata; qui Vocem suam cum psallentium choro nun-

B 3 quam

quam copulavit, sed vel Senecam, vel Lipsium, vel Autorem quemvis alium interea volutavit. At verò si hoc non est Spiritui S. in os contradicere? si hoc non est eterna caducis posthabere? si hoc non est certissimam sibi damnationem arcessere? Tunc, me Christe, non scio amplius, quid dextrum sit vel sinistrum, quid album aut nigrum?

§. 6. Defensum it deinde ulterius suam Dietericus contra diversum sentientes sententiam pag. 250. h. m. Quapropter, inquit, non possumus non mirari superciliosum & fastidiosum Cujusdam ingenium, qui non sine stomacho ad Plauti locum, qui extat in argumento Amphitruonis de Jovis adulterio, effutit hæc verba: *Nimis impium est, Latinitatem discere ab illis, qui Deo, qui hominum bonis moribus injuriam inferunt. Satius esset*
Plauti

Plauti Amphitruonem igni traditum, quàm istà perditissimâ fabulâ Deitati & humanis Virtutibus illudi. Quid verò ad ista Dietericus? primùm miratur; sed ita nemo refutatur: deinde superciliosum & fastidiosum nominat illum, qui aliam ab ipso sententiam fovet, quare verò superciliosum, non addit; puto ego, quod supra cæteros cilium castimonix atque probitatis attollendo, turpissima Gentilium obscœnaq; despiciat Scripta: parca enim paucaque illa est Latinitas, quæ ex solius Amphitruonis Comœdiâ discatur, nec nisi Plautophilis ferè peculiariter adamata: *Fastidiosus* autem si quis ea propter dici jure queat, quod dictu visuq; foeda fastidiat, obscœna horreat, spurcissima quæque aversetur; honesta satis & toleranda est appellatio,

tio, nec sanè aliter cuiquam Bono,
 vel mihi etiam unquam experita?
 quod verò non sine stomacho ef-
 futiverit illa; hoc quidem ei, quis-
 quis etiam sit, detractum vellem:
 Zelus, non stomachus est, si quan-
 do pro Deo Virtutibusque Chri-
 stianis intensius pugnatur; Fulmi-
 nare, non effutire est, quando gra-
 vissimis verbis in turpia quævis &
 flagitiosa fit animadversio: Unde
 nec præposteri iudicii appellatio-
 nem in eo ferre possum; rectissime
 siquidem iudicat, quisquis tandem
 sibi solam Scripturam sacram suffi-
 cere arbitratur; vel si altius ire quis
 desideret, Ebræam consulat & Gre-
 cam linguam: duabus enim, D.
 Augustinus lib. 2. de Doctr. Chri-
 stian. inquit, hominibus, (i. e. Inter-
 pretibus) ad verum Scripturæ sen-
 sum inquirendum, opus est alis,
 Ebræâ

Ebræâ videlicet & Græcâ Linguâ:
 (quid ergo cum Latina Petronii
 vel alterius profani Autoris facien-
 dum?) Quem fere in modum a-
 licubi etiam Cunr. Pellicanus, *qui*
sacris litteris, ait, inescabitur, Spiri-
tu Domini imbuetur, & qui vanita-
tis spiritu ex secularibus litteris im-
butus est, illi sacra littera sordebunt,
& esca erunt perniciosâ, presentissi-
imumque venenum.

§. 7. Putat autem Dietericus,
Moderamen aliquod in his talibus
 esse faciendum, atque illud stabi-
 liendum, pientissimi quondam Vi-
 ri *Ioachimi Camerarii*, testimonia
 profert gemina: *Prioris* verba sunt
 in Plaut. *Asinar.* hæc; Contemple-
 mur quasi in speculo hujus Comœ-
 diæ, summam turpitudinem tem-
 porum illorum, & Deum timea-
 mus atque veneremur orantes, ut à

B 5

nobis

nobis tantam atrocitatem pœnæ, i. e. cœcitat̄is & ἀδοκίμωνε̄, ὅς ἐιδῆ ἔδεν ὦν ἀμαρτάνη, benignè avertat, & molliat animos nostros, commoveat̄que per S. Spiritum ad pœnitentiam delictorum, & erigat ad spem salutis in fide Jesu Christi Salvatoris nostri, Amen. *Posterioris*, in Bacchid. Fabula hæc elegans est, sed flagitia & turpitudinem nefariam proponit; ad cujus cognitionem terreri debent animi piorum, consideratione horribilis iræ divinæ, &c. Quis, nisi stips, exinde videre nequit, Camerarium non tam in expositione singularum obscœnitatum esse scrupulosum, quàm potius in earum dehortatione laboriosum? non tam suadere, quàm dissuadere lectionem? non tam moderamen asserere, quàm solamen omnibus illis afferre.

re.

re, qui ab impietate Gentilium præposterè sunt occupati, vel Ethnorum lectione autorum inescati. Simile jam si quid Epistolæ ad Rom. capiti primo attexueris, nullo tibi opus erit Petronio; Biblia suppetunt, inde monita peti affatim queunt; inde dehortationes à flagitiis Ethnorum, quibus piè & decenter peractis, abundè caput illud & ipse intellexisti & aliis exposuisti. Verum quidem etiam est, quod mox ex Plauto aliquis afferre posset: *Si Vir fueris, non abibis ad spirituriam*: sed quis nescit, Otia dare vitia; Occasionem fures facere; Scientiam appetere Experientiam; neminemque ferrei adeo esse animi, qui non irritamentis maiorum sæpiùs iteratis, tandem eliquescat vel fatiscat? Testis esse potest illud Tempus, quod post Italiæ

B 6 vasti-

vastitatem à Gothis, Vandalisq̄ue
 affectam, intercessit: tum enim
 Religiosi fuerunt attentiores in le-
 gendis Comœdiis, quàm in Evan-
 geliis, nobiles Matronæ cum ma-
 jore plausu audiverunt lyram Flac-
 ci, quàm præcepta Salomonis;
 Exercitatiores fuerunt in artibus
 Nasonis, quàm in lectione Pauli;
 illud Damaso Pontifici conqueri-
 tur Hieronymus; hoc Abbati Sa-
 lomoni Victor Massiliensis. Nec
 abludit, quod ad Maximilia-
 num Cæsarem olim conquestus
 fuit *Iohannes Trithemius*, Abbas
 Spanhemensis, *Surgunt*, inquit,
nunc ordine præpostero plures,
qui omne vitæ suæ tempus in litte-
ris humanitatis consumsere, & se-
niores facti divinas Scripturas,
quas nunquam didicerunt, perperam
interpretantur, non enucleant, (quin
 circa

circa putamina in Gentilium Scri-
rum λογομαχίας, aliisque plicis &
tricus occupati, exteriora magis
quàm interna curant) *sed confun-*
dunt (quas tamen ordine dispo-
nere ac piscatoria simplicitate de-
berent explicare,) *nec in proprio*
sensu (sed peregrino Ethnicorum)
discutiunt.

§. 8. Præterea, cùm ex Nostra-
tibus haud aliquis Sententiæ ob-
tinendæ suppetat amplius Au-
tor; ad *Concilium Tridentinum*
provocatur, cujus verba ex Regu-
la Indicis librorum prohibitorum
adducta ita sonant: *Libri antiqui,*
qui res lascivas seu obscænas tra-
ctant, narrant, aut docent, ab Ethni-
cis conscripti, propter sermonis ele-
gantiam & proprietatem permittun-
tur, nullâ tamen ratione pueris præle-
gendi erunt. Quale quæso in verbis

istis patrocinium superiùs abs Dieterico factæ assertionis? permittuntur libri Gentilium obscœni; non laudantur, non, tanquam necessarii ad Scripturarum intelligentiam deprædicantur: non ceu Commentatores Bibliorum unici commendantur: hinc finis [etiam permissionis eorum additur, qui scilicet alius non sit, quàm sermonis, Latini potissimum, elegantiam & proprietatem adipisci, hæc verò cum jam antehac Ebræo atque Græco idiomate in sacra Scriptura undique radiet, quis Latium inquirat? quis aliena cupiat? quid sibi sit opus aut cerussa? Inverto ea, quæ Dietericus ex Scaligero, quibusvis obscœnorum librorum rigidis Censoribus occinuit: *Alterum est non minoris pretii præceptum; ut ne, dum vitia insectamur, eas*

*eas ponamus voces, è quibus, qui legunt, evadant deteriores. (quod haud rarò etiam ab Interpretibus Bibliorum, qui profanis nimirum dediti sunt Autoribus, fieri videmus, atque fieri necessario debet, si absque Petronii Satyrâ quidam Scripturæ sacræ versiculi capi aut intelligi non possunt,) Quid enim cogitaret adolescens, qui certarum ignarus obscœnitatum, audiat verba aut vocabula tam nefanda, quàm monstroso sunt ingenio ii, qui ea Scriptis suis audent inserere? (monstruosa ergo erunt ingenia, quæ vitia monstruosa ex Petronio ad meliorem Scripturæ sacræ illustrationem depromentes, talia vocabula coacervant, quibus Christiano in corde horror oritur atque trepidatio:) Malo igitur non reprehendere vitia detestanda, (h. e. malo igitur
 non*

non illustrare ex Petronio aliisque Gentilium Scriptoribus vitia detestanda,) *quàm in execranda oratione mereri reprehensionem.* (h.e. quàm in execranda specialiori flagitiorum evolutione mereri damnationem.) Nempe obtinet hîc illud *Reuchlini*, quod & in Disputationis suę clausulâ Dietericus, contra quidem priùs à se disputatorum mentem, adhibuit: Sile, cola, occulta, tege, tace, mussa.

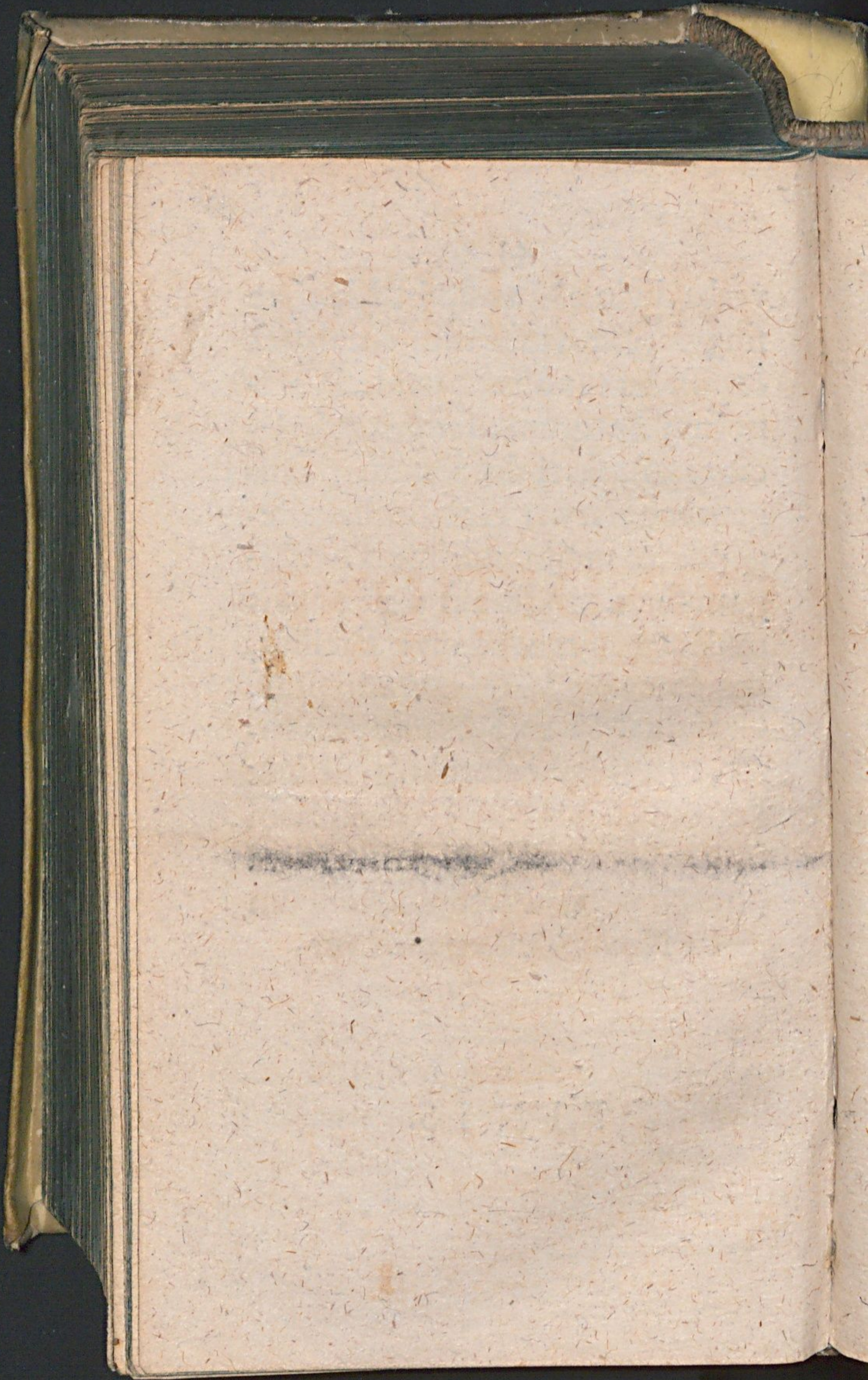
§. 9. Quæ tamen omnia hactenus à me dicta, nō eo velim modo accipi, quasi vel mortui Leonis pessimus insultor, vel secularium litterarum iniquus osor essem: Scio, quod de Mortuis non nisi benè; neque ego hîc aliter: nisi quod Sententiam publicæ Orbis luci expositam, adeo que adhuc viventem, juxta receptum, hoc seculo,

culo, morem, pro captu meo expendam. Neque etiam deinde ignoro Exempla Scriptorum Θεο-
 πνεύτων, qui à pueritia & juventute suâ in variis Gentium artibus & linguis instituti fuere ac imbuti : Novi & Typos à nonnullis Biblicos, utut inconcinnè satis, contraque Spiritus Sancti mentem, ad evincendam profanorum lectionem Autorum, huc trahi atque applicari : Memini quoque à Dieterico testimonia Patrum ad tuendam suam sententiam allegari, quæ verò vel usum Geographiæ, Physiçæ & Astronomiæ statuminant; vel Dialecticæ studium commendant; vel Eloquentiæ utilitatem laudant, nullum autem ejusmodi productum ibidem legitur, quò apertè demonstrari posset, sine Scriptorum Ethnicorū ope,

ope, Scripturam sacram à nemine posse intelligi: Hocque adeò, nihil aliud, præfenti meditatione agere volui, atque refutare opinionem potissimum eorum, qui Petronium Arbitrum, ceu Verbi divini Commentatorem eximium Lectoribus Epistolæ Paulinæ ad Romanos obtrudere non erubescunt. Finio cum D. Basilio M. in peculiari sermone de Utilitate Scriptorum Ethnicorum *ἄρὸς νέεσς*; Quemadmodum in Roseto flores decerpimus, spinas relinquimus: sic profani Autores tractandi sunt; ut utilia decerpamus, à noxiis caveamus. Addo, quæ B. Lutherum ad quendam Theologiæ Studiosum scripsisse, abs Hieronymo Wellerro memoriæ proditum est: Sacras litteras majori intentione, quàm profanas litteras lege, eò quòd sunt
 verba

verba divinæ Majestatis, Ideoque
singulorum verborum emphases
& pondera (non ex pyxide Profano-
rum Autorum, sed gazophylacio
textûs sacri depromta,) dili-
genter observa: Hoc studium le-
gendi & meditandi me Theolo-
gum fecit. Ultimò ; ut paucis
multa comprehendam : Faciliùs,
inquit *Ludovicus de Dieu* in præf.
Grammat. Harmon. Europæis fo-
ret, Platonis Aristotelisq; (imò &
Petronii, si qua est,) elegantiam
imitari; quàm Platoni Aristotelive
(multò minùs Petronio) unicum
ex Novo Testamento ver-
bum interpre-
tari.

F I N I S.

Ung II 261

ULB Halle
005 704 065

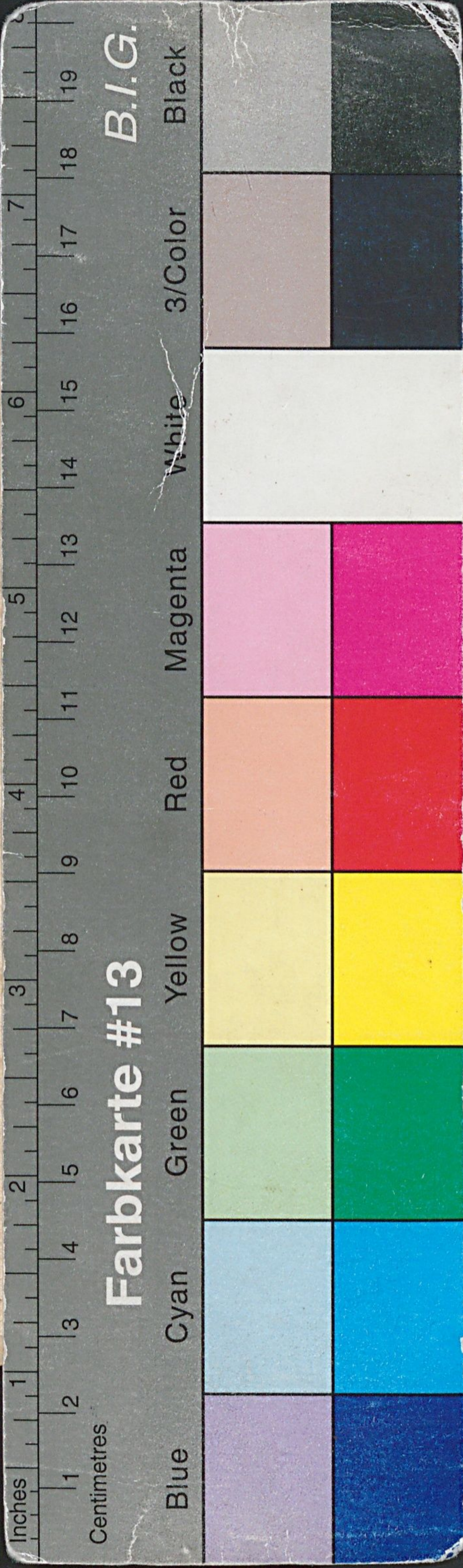
3

10/17

7

WILIELMI *1da⁵*
LIERI

ARIA
TATIO,

onis hujus:
tuli Cap. I. ad
e Profanorum
n, maximè PE-
l, cognitione,
queat?

Ad
ICUM.

(o) do
96

COFVRTI
Mænum
IELEM FIEVET.
C. LXXIII.

